

Professionellas upplevelser av sitt arbete med våldsutsatta kvinnor under covid-19-pandemin

En kvalitativ intervjustudie om skyddshemspersonals och personal inom öppenvårdens erfarenheter

Michelle Storm (40749)

Magisteravhandling i utvecklingspsykologi

Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier

Utbildningslinjen för socialvetenskaper

Handledare: Maria Dahlberg

Åbo Akademi, Vasa

Våren, 2023

Abstrakt

Författare Storm, Michelle	Årtal 2023
Arbetets titel Professionellas upplevelser av sitt arbete med våldsutsatta kvinnor under covid-19-pandemin. En kvalitativ intervjustudie om skyddshemspersonals och personal inom öppenvårdens erfarenheter	
Opublicerad avhandling för magisterexamen i utvecklingspsykologi Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier	Sidantal (tot.) 44
<p>Referat</p> <p>Syfte: Syftet med avhandlingen är att undersöka skyddshemspersonals och personal inom öppenvårdens upplevelser av det egna arbetet samt covid-19-pandemins inverkan på våld riktat mot kvinnor i parförhållanden. Avhandlingens undersökning tar även reda på hur våld i nära relationer kan förebyggas enligt de professionella. Avhandlingens frågeställningar lyder:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hur har de professionellas arbetsbild sett ut under covid-19-pandemin? 2. Vilka riskfaktorer har covid-19-pandemin medfört vad gäller våld mot kvinnor i parförhållanden? 3. Hur kan våld i nära relationer förebyggas enligt de professionella? <p>Metod: I avhandlingen används kvalitativa intervjuer som metod. Åtta professionella intervjuades i Svenskfinland utifrån en semistrukturerad intervjuguide som utformats på förhand.</p> <p>Resultat: Avhandlingens resultat indikerar att de professionellas arbetsbild under pandemin präglats av förändrat klientantal, ökad arbetsbörda, osäkerhet kring direktiv och rekommendationer samt distansarbete. Riskfaktorer som covid-19-pandemin medfört vad gäller våld mot kvinnor i parförhållanden är ökad ekonomisk stress, ökad grad av isolering, brist på egentid och ökat alkoholbruk. Enligt de professionella kan våld i nära relationer förebyggas med hjälp av media, information inom skolvärlden, tidigt stöd, uppfostran och lagstiftning.</p> <p>Diskussion: I avhandlingens diskussion diskuteras avhandlingens resultat i förhållande till referensramen och den tidigare forskningen. Både likheter och skillnader hittas. Fortsatt forskning kunde göras i de övriga nordiska länderna för att se hur ländernas olika hantering av covid-19-pandemin inverkat på skyddshems- och öppenvårdsverksamheten. Forskning kunde även göras för att ta reda på hur klienter upplevt service under pandemitiden. Vid framtida kriser bör det i myndigheters kommunikation framkomma att man alltid ska söka hjälp om den fysiska eller psykiska hälsa är i fara.</p>	
Sökord/indexord Våld i nära relationer, covid-19, skyddshem, Svenskfinland Domestic violence, COVID-19, mother and child homes and shelters, Swedish-speaking Finland	

Innehållsförteckning

Abstrakt	2
1 Inledning	5
1.1 Centrala begrepp.....	6
1.1.1 Olika typer av våld.....	6
1.1.2 Våld i nära relationer	7
1.1.3 Våld mot kvinnor	8
1.1.4 Covid-19-pandemin	8
1.1.5 Professionella inom skyddshem och öppenvård	8
1.2 Referensram.....	9
1.2.1 Antal klienter i skyddshemmen år 2017–2021	9
1.2.2 I ³ -modellen och Perfect Storm-teorin	9
1.2.3 Normaliseringsprocessen	10
1.2.4 Våldscirkel, våldsspiral.....	11
1.3 Tidigare forskning	13
1.4 Syfte och forskningsfrågor	16
2 Metod	17
2.1 Val av metod.....	17
2.2 Datainsamling och sampel.....	17
2.3 Intervjuguide.....	18
2.4 Analysprocessen	19
2.5 Trovärdighet, tillförlitlighet och överförbarhet	19
2.6 Etiska överväganden.....	20
3 Resultat	22
3.1 Bakgrundsinformation om respondenterna	22
3.2 De professionellas arbetsbild under covid-19-pandemin	22
3.2.1 Förändrat klientantal	23
3.2.2 Ökad arbetsbörda	24

3.2.3 Osäkerhet kring direktiv och rekommendationer	24
3.2.4 Distansarbete	25
3.3 Riskfaktorer covid-19-pandemin medfört vad gäller våld mot kvinnor i parförhållanden	26
3.3.1 Ekonomisk stress	26
3.3.2 Isolering	27
3.3.3 Brist på egentid	27
3.3.4 Alkoholbruk	28
3.4 De professionellas syn på hur våld i nära relationer kan förebyggas	28
4 Diskussion	31
4.1 Resultatdiskussion	31
4.2 Metoddiskussion	32
4.3 Förslag till fortsatt forskning och råd till fältet	33
4.4 Konklusion	34
Källförteckning	35

Tabeller

Tabell 1   Antal klienter i skyddshemmen år 2017–2021

Figurer

Figur 1   Vårdscirkeln

Figur 2   De professionellas arbetsbild under covid-19-pandemin

Figur 3   Riskfaktorer pandemin medfört vad gäller våld mot kvinnor i parförhållanden

Figur 4   Professionellas syn på hur våld i nära relationer kan förebyggas

Bilagor

Bilaga 1   Mejlförfrågan om att delta i undersökningen

Bilaga 2   Blankett om informerat samtycke att delta i forskning för magisterarbete

Bilaga 3   Intervjuguide

Bilaga 4   Skribentens förförståelse av ämnet

1 Inledning

Våren år 2020 innebar starten för en tidsperiod då covid-19-pandemin kom att prägla finländarnas vardag. I och med nationella rekommendationer om och riktlinjer för bland annat distansstudier, distansarbete, inställd hobbyverksamhet och restriktioner för restaurangers öppethållningstider och utskänkning har gemene man tillbringat mer tid i hemmet. Den 12 mars 2020 presenterades de första åtgärderna för att stävja pandemin i Finland (West m.fl., 2021). Regeringen avrådde från evenemang med fler än 500 personer samt uppmanade finländarna att arbeta hemifrån och att minimera sina sociala kontakter. Den 16 mars 2020 meddelade regeringen att undantagstillstånd rådde i landet och att Finlands beredskapslagar trädde i kraft (West m.fl., 2021). Offentliga sammankomster med fler än tio personer begränsades, skolor och kulturhus stängde och personer äldre än 70 år uppmanades att undvika alla sociala kontakter. Under drygt två år framöver var diverse rekommendationer och riktlinjer i kraft i olika omgångar, men de temporära restriktionerna i enlighet med Finlands lag om smittsamma sjukdomar gällande exempelvis evenemang, kundlokaler och restauranger upphörde den 30 juni 2022 (Statsrådet, 2023).

Den 2 februari år 2021 publicerade Hufvudstadsbladet (HBL) en artikel med rubriken "Våld i hemmen ökade under coronaåret", i vilken det lyftes upp att polisen meddelade att antalet hemutryckningar år 2020 ökade i hela landet med nästan 26 procent (Öhman, 2021). Thomas Skur, kriminalöverkommissarie vid Polisnärheten i Österbotten, sa att ett typiskt brott mot liv i Finland äger rum i en privat bostad (Öhman, 2021). Vidare berättade Thomas Skur att när finländarna har spenderat mera tid tillsammans med varandra i hemmen har detta finländska fenomen utökats (Öhman, 2021).

Antalet klienter på skyddshemmen i Finland var enligt Institutet för hälsa och välfärd, THL, (2022) år 2021 4964, varav vuxna klienter utgjorde 57 procent och barn 43 procent. Av skyddshemmens vuxna klienter var 91 procent kvinnor och 9 procent män (THL, 2022). Innan covid-19-pandemin start ökade antalet klienter på skyddshemmen varje år från och med år 2015, men denna trend bröts i samband med pandemins utbrott och antalet klienter sjönk år 2021 för andra året i rad (THL, 2022).

I och med den större andel tid som finländarna har spenderat i sina hem är syftet med denna avhandling att undersöka hur våldet i nära relationer har sett ut under denna period. Med tanke på ämnets känsliga karaktär undersöks skyddshemspersonals och personal inom öppenvårdens syn på saken i denna avhandling, i stället för personer som blivit direkt utsatta för våld. De professionellas upplevelser av det egna arbetet under pandemin undersöks också,

liksom deras syn på hur våld i nära relationer kan förebyggas. I avhandlingens undersökning används semistrukturerade intervjuer som metod.

Härnäst presenteras centrala begrepp, teori och tidigare forskning om avhandlingens tematik. Därefter följer kapitel två i vilket undersökningens metod, datainsamling och analysprocess presenteras. I kapitel tre presenteras avhandlingens resultat. I avhandlingens sista del, kapitel fyra, diskuteras avhandlingens resultat i förhållande till tidigare forskning och teori. Avhandlingen avslutas med förslag till fortsatt forskning, råd till fältet och konklusion.

1.1 Centrala begrepp

I detta underkapitel presenteras centrala begrepp som är relevanta för avhandlingens tematik. Begreppen som presenteras är olika typer av våld, våld i nära relationer, våld mot kvinnor, covid-19-pandemin samt professionella inom skyddshem och öppenvård.

1.1.1 Olika typer av våld

Med våld avses i lagen om ersättning som betalas av statens medel till producenter av skyddshemstjänster (1354/2014) en handling som leder till eller kan leda till fysisk, sexuell, psykisk eller ekonomisk skada eller lidande för den som blir utsatt. Våld kan även vara hot om handlingar som dessa, tvång eller godtyckligt frihetsberövande (Lag om ersättning som betalas av statens medel till producenter av skyddshemstjänster, 1354/2014). Nedan listas olika former av våld och hur dessa kan ta sig uttryck:

- Fysiskt våld: exempelvis att knuffa, slå, sparka, lugga, klösa, riva, ruska om, använda skjut- eller eggvapen eller att hota med någon form av fysiskt våld (Nollalinja, 2021).
- Psykiskt våld: exempelvis tvång, förtal, verbala kränkningar, trakasserier, isolering, hot, skrämning, kontrollerande, förföljelse, förolämpningar, förnedring eller ärekränkning (European Institute for Gender Equality [EIGE], 2016). Psykiskt våld är avsiktliga handlingar som har en negativ inverkan på en annan persons psykiska integritet (EIGE, 2016).
- Sexuellt våld: exempelvis våldtäkt inom äktenskap eller förhållanden, våldtäkt utförd av en främling eller en bekant, oönskade sexuella närmanden eller sexuella trakasserier, sexuellt slaveri, tvångsäktenskap eller hustruarv (Garcia-Moreno m.fl., 2012). Enligt Världshälsoorganisationen (WHO) (2021a) är sexuell våld en sexuell akt eller ett försök till en sexuell akt, eller någon annan tvångshandling riktad mot

en persons sexualitet, av en annan person oavsett förhållande till offret oavsett sammanhang. Sexuellt våld innefattar enligt WHO (2021a) våldtäkt, försök till våldtäkt och oönskad sexuell beröring. Sexuellt våld kan även förekomma trots utebliven fysisk kontakt (WHO, 2021a).

- Ekonomiskt våld: exempelvis att göra eller att försöka göra en person ekonomiskt beroende genom total kontroll över finansiella resurser, begränsande av tillgången till pengar eller att förbjuda skolgång eller arbete (UN Women, u.å.).
- Förföljelse: exempelvis upprepat hot, iakttagande eller kontakttagande med avsikten att orsaka rädsla eller ångest hos offret (Strafflagen 39/1889).
- Illabehandling: exempelvis att en person, till exempel ett barn eller en äldre person, i svagare ställning i ett makt-, förtroende-, eller ansvarsförhållande utsätts för våld (Bildjuschkin m.fl., 2021).
- Försummelse: exempelvis utebliven vård, hjälp eller omsorg eller att övriga basbehov ej uppfylls vid tillfällen där en person eller en grupp är beroende av detta (Bildjuschkin m.fl., 2021).
- Hedersrelaterat våld: en våldsform som kan ske till följd av att en person bryter mot gemenskapsnormer eller enskilda individers regler (Polisen, u.å.). Målet med hedersrelaterat våld är att återställa och rengöra den fläckade hedern (Polisen, u.å.). Exempel på hedersrelaterat våld är tvångsäktenskap, kontroll, övervakning, uteslutning från en grupp eller en gemenskap, kvinnlig könsstympning och mord (Polisen, u.å.).
- Digitalt våld: exempelvis att kontrollera, övervaka, trakassera eller förfölja någon med teknologiska hjälpmedel (Brottsofferjouren [RIKU], u.å.-a). Även försök att begränsa någon annans teknikanvändning är digitalt våld (RIKU, u.å.-a).

1.1.2 Våld i nära relationer

Ifall våldsutövaren och den som blir utsatt för våld är i ett eller har stått i ett nära förhållande till varandra klassas detta enligt THL (2021) som våld i nära relationer. Ifall den som utövar våldet är en nuvarande eller tidigare partner, ett barn, en förälder eller en annan närstående person eller nära släkting handlar det enligt Nollalinja (2021) om våld i nära relationer eller våld inom familjen, liksom Essel m.fl. (2021) menar att man talar om våld i nära relationer när våld förekommer i en parrelation, inom familjen eller inom släkten. Närliggande begrepp till våld i nära relationer är enligt Essel m.fl. (2021) familjevåld, våld i hemmet, parrelationsvåld,

våld mot kvinnor och våld mot män. Eliasson (2000) definierar familjevåld som våld mellan personer i ett gemensamt hushåll. Våld mot en nuvarande eller före detta partner, det egna eller partnerns barn, en egen förälder, en annan närstående eller nära släkting beskrivs i lagen om ersättning som betalas av statens medel till producenter av skyddshemstjänster (1354/2014) som våld i nära relationer.

1.1.3 Våld mot kvinnor

År 2019 var 77 procent av offren för våld i par- och nära relationer i Finland kvinnor (RIKU, u.å.-b). Eliasson (2000) definierar kvinnomisshandel som män som är våldsamma mot kvinnor i relationer. Olika våldsformer som kan vara riktade mot kvinnor är enligt RIKU (u.å.-b) till exempel våld i parrelation eller våld i nära relation, stalkning, psykiskt och sexuellt våld, tvångsabort och -sterilisering, tvångsäktenskap, hedersrelaterat våld som exempelvis kvinnlig könsstympning och människohandel med sexuellt utnyttjande som avsikt. Det vanligaste är att kvinnor upplever våld i hemmet, i andra privata utrymmen och på arbetsplatsen, men trakasserier och våld sker i allt högre grad även via internet (RIKU, u.å.-b). Våldshandlingar som orsakar, eller kan komma att orsaka, psykisk, fysisk, sexuell eller ekonomisk skada eller utsatthet för kvinnor, eller hot om något utav detta, tvång eller godtyckligt frihetsberövande är enligt Nollalinja (2021) våld mot kvinnor. Detta oavsett om våldshandlingen sker i offentlig eller privat kontext (Nollalinja, 2021).

I denna avhandling ligger fokus främst på kvinnor i parförhållanden som upplevt fysiskt, psykiskt och sexuellt våld eller någon utav dessa våldsformer. Våldets olika former och uttryck kan dock ofta samverka med varandra, så en tydlig avgränsning är svår att göra.

1.1.4 Covid-19-pandemin

Coronavirussjukdomen (covid-19) är en smittsam sjukdom som orsakas av SARS-CoV-2-viruset (WHO, 2021b). Epidemin bröt ut i Kina i början av år 2020 (Vasa centralsjukhus, 2021). Viruset smittar människor emellan via droppsmitta enligt WHO (2021b), som den 30 januari 2020 utlyste ett internationellt nödhälsoläge. Den 11 mars 2020 klassades covid-19 som en pandemi (Hansson m.fl., u.å). Finland finns bland de länder som genomgående klarat sig bäst under covid-19-pandemin med avseende på smitto- och dödstal per capita (Hansson m.fl., u.å.).

1.1.5 Professionella inom skyddshem och öppenvård

När begreppet professionella används i denna avhandling syftar det på skyddshemspersonal och personal inom öppenvården eller någon utav dessa. Enligt lagen om ersättning som betalas av

statens medel till producenter av skyddshemstjänster (1354/2014) ska det i ett skyddshem finnas en ansvarsperson och en tillräcklig mängd anställd personal. Dessa har hand om vägledande och stödjande uppgifter (Lag om ersättning som betalas av statens medel till producenter av skyddshemstjänster, 1354/2014). De anställda behöver vara kunniga inom krisarbete med personer som blivit utsatta för våld i nära relationer (Lag om ersättning som betalas av statens medel till producenter av skyddshemstjänster, 1354/2013). Därtill är utbildning och arbetserfarenhet något de anställda behöver ha. THL ordnar utbildning för producenter av skyddshemstjänster i hela Finland (Lag om ersättning som betalas av statens medel till producenter av skyddshemstjänster, 1354/2014). Denna lag stipulerar även att tjänsteproducenten ska ordna behövlig fortbildning för sin personal.

1.2 Referensram

I detta kapitel presenteras statistik över antalet klienter i skyddshemmen 2017–2021 och teorier kopplade till våld.

1.2.1 Antal klienter i skyddshemmen år 2017–2021

Finland hade år 2021 29 skyddshem med plats för sammanlagt 211 familjer eller ensamkommande klienter (THL, 2022). Sammanlagt hade skyddshemmen 4963 klienter år 2021, varav vuxna klienter utgjorde 57 procent och barn 43 procent. Av de vuxna klienterna utgjorde kvinnor 91 procent och män 9 procent (THL, 2022). Som nämndes i inledningen har antalet klienter i skyddshemmen årligen ökat sedan 2015, men från och med år 2020, året då covid-19-pandemin bröt ut i Finland, har antalet klienter minskat. Skyddshemmens utnyttjandegrad var år 2021 60 procent.

Tabell 1

Antal klienter i skyddshemmen år 2017–2021 med statistik från THL (2022)

Årtal	2017	2018	2019	2020	2021
Klientantal	4321	5063	5354	5244	4963

1.2.2 I³-modellen och Perfect Storm-teorin

I³-modellen (på engelska uttalad ”I-cubed model”) är en metateori inom vilken det påstås att tre ortogonala processer påverkar sannolikheten av ett visst beteende, inklusive aggressivt beteende (Finkel & Hall, 2018). Anstiftan (eng. *instigation*) omfattar omedelbar

miljöstimulans, exempelvis provokation, vilket normalt ger en aggressiv respons (Finkel & Hall, 2018). Framdrivan (eng. *impellance*) omfattar situationella eller dispositionella egenskaper som påverkar hur starkt anstiftaren producerar en benägenhet att genomföra en respons, exempelvis drag av aggressivitet (eng. *trait aggression*) (Finkel & Hall, 2018). Hämning (eng. *inhibition*) omfattar situationella eller dispositionella kvalitéer som påverkar ifall benägenheten att genomföra en respons åsidosätts i stället för att uttryckas i aggressivt beteende (Finkel & Hall, 2018). Ett exempel på en sådan situationell kvalité är alkoholpåverkan (Finkel & Hall, 2018). Anstiftan och framdrivan påverkar alltså sannolikheten för och intensiteten av aggression, medan hämning minskar sannolikheten och intensiteten. Perfect Storm-teorin är ett teoretiskt perspektiv som härstammar ifrån I³-modellen, inom vilken det menas att aggression är särskilt sannolik och intensiv om anstiftan och framdrivan är starka medan hämningarna är svaga (Finkel & Hall, 2018).

I³-modellen och Perfect Storm-teorin är relevanta inom avhandlingens tematik eftersom fokus i avhandlingen bland annat ligger på våld i parförhållanden. Dessa teorier kan ge en förståelse för varför våld i ett parförhållande över huvud taget uppstår.

1.2.3 Normaliseringsprocessen

Normaliseringsprocessen är en teoretisk modell som utformats av Eva Lundberg, professor i sociologi (Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige [Roks], u.å.). Modellen kan ge insyn i händelseförloppet i en relation som präglas av misshandel och kan även erbjuda förståelse för anledningen till att en kvinna allt eftersom går med på värre och värre former av våld, till exempel olika förolämpningar och övergrepp. Normaliseringsprocessen går ut på att kvinnan försöker ställa sig efter mannens ansträngningar att kontrollera henne. Kvinnans bild av vad som är rätt och fel suddas ut. Med tiden går hon med på sådant hon förut inte skulle ha gjort, hennes gränser förflyttas alltså. Uteblivna kontakter utanför den våldsamma relationen medför att hon inte heller får någon utomstående försäkran om att det hon utsätts för är fel både vad gäller lagstiftning och mänskliga rättigheter. När detta pågått en tid har kvinnan tagit mannens kvinnosyn och värderingar till sig, och kan då ha uppfattningen om att hon är värd våldet. Att ta sig ur det våldsamma förhållandet är inte något som är aktuellt i kvinnans tankar (Roks, u.å.).

I normaliseringsprocessen kan tre avgörande moment identifieras (Roks, u.å.) Dessa är förskjutna och utplånade gränser, isolering samt växling mellan våld och värme. Inslaget förskjutna och utplånade gränser innebär att mannen gör intrång i kvinnans integritet, exempelvis i hur hon använder sina pengar, hennes fritidsintressen, familje- och

vänskapsrelationer, klädstil med mera (Roks, u.å.). Mannen kan också göra intrång i kvinnans fysiska gränser, till exempel i hennes önskemål om tidpunkt för och sätt att ha sex, hur och när hon vill äta, sova och så vidare. Resultatet av detta är att kvinnan inte längre vet var hennes egna gränser går. Våldsutövaren dikterar offrets behov (Roks, u.å.).

Isolering innebär att mannen skärmar av kvinnan från omgivningen (Roks, u.å.). Allt eftersom speglingar och intryck utifrån minskar får mannens våld friare spelrum. Den våldsutsatta kvinnan undviker socialt umgänge i allt högre grad, eftersom hon kan oro sig för att även andra personer uppfattar henne som en dålig person som borde behandlas illa. Våldsutövaren blir alltså offrets enda referenspunkt vad gäller exempelvis värderingar och dylikt, och därmed får våldsutövaren ytterligare kontroll över offret (Roks, u.å.).

Växling mellan våld och värme innebär att mannen visar upp motsatta sidor inför kvinnan (Roks, u.å.). Ju mer isolerad kvinnan är desto mera tacksam är hon över de gånger hon får ömhet av mannen. Mannen tröstar kvinnan för det våld han själv orsakat henne. Detta kan innebära att kvinnan utvecklar ett emotionellt beroende av mannen, då han är den enda som kan diktera hur hon ska må (Roks, u.å.).

Den förstörelse av kvinnans identitet och självkänsla som normaliseringsprocessen innebär är en effekt av både mannens och kvinnans handlingar (Roks, u.å.). Från mannens sida är en viktig effekt av misshandel det att han uppnår kontroll. Kortsiktig kontroll uppnås vid utövande av själva våldshändelserna, medan den mer långsiktiga kontrollen består av kontinuerlig manipulation. Till slut behöver mannen inte ens utöva våld, utan båda parter vet att om kvinnan inte uppfyller mannens önskemål så kan han ta till våld och skapa fysisk smärta. Detta kallas latent våld. Även om våldet är normaliserat för kvinnan är detta inte något hon trivs med. Våldsnormaliseringen är kvinnans överlevnads- och anpassningsstrategi. För att stå ut är människor kapabla till att normalisera saker de vet är skadliga.

Denna teoretiska modell är relevant för syftet i denna avhandling eftersom den kan ge en förståelse för varför en kvinna stannar kvar i ett våldsamt förhållande. Eftersom ett av avhandlingens fokusområden är kvinnor i parförhållanden som blivit utsatta för våld är denna teori lämplig att redogöra för. Covid-19-pandemin kan även ytterligare ha förstärkt isoleringsmomentet, som alltså är ett av normaliseringsprocessens tre mest avgörande moment.

1.2.4 Våldscirkel, våldsspiral

I en trygg relation kan parterna lösa meningsskiljaktigheter, medan en våldsam relation kan präglas av exempelvis skrik, förnedring, kastande av föremål eller hot (Vasa mödra- och skyddshem. u.å.). Med hjälp av våldscirkeln, eller våldsspiralen, kan man beskriva hur våld i

nära relationer ofta ter sig. Våldscirkeln består av fyra olika faser: ökad spänning och hotfull våldsutövare, explosion, utövaren anklagar offret och bortförklarar sitt beteende samt utövaren ber om ursäkt och lovar att ändra sig. Se Figur 1.

Figur 1

Våldscirkeln (Vasa mödra- och skyddshem, u.å.)

I den första fasen av våldscirkeln växer spänningen i förhållandet och upplevs skrämmande för den som är utsatt (Vasa mödra- och skyddshem, u.å.). Offret försöker hålla förövaren lugn och förhindra att våldet ökar genom sitt eget agerande. Vid explosions- eller våldssituationen utmynnar den uppbyggda stämningen i våld. Den triggande orsaken kan ofta vara något sekundärt. I samband med explosions- eller våldssituationen kan exempelvis rusmedelsanvändning förekomma, med vilket förövaren även kan försöka rättfärdiga sitt beteende (Vasa mödra- och skyddshem, u.å.).

Efter explosionen skäms våldsutövaren över sina handlingar och drar sig eventuellt undan (Vasa mödra- och skyddshem, u.å.). Det kan även hända att våldsutövaren skyller på

offret och försöker intala både sig själv och andra att det han gjorde var rätt. Efter ett tag ber våldsutövaren offret om förlåtelse och lovar att våldet inte kommer att ske igen. Det kan även hända att våldsutövaren ger offret gåvor, uppmuntrar henne till att göra trevliga saker eller på något annat sätt ger positiv uppmärksamhet som ett sätt att visa sin ånger. I detta skede upplever offret ofta chock över våldet som ägt rum samt motstridiga känslor (Vasa mödra- och skyddshem, u.å.).

Smekmånad kallas den fas där läget är lugnt och båda parter i förhållandet vill tro på en bättre framtid (Vasa mödra- och skyddshem, u.å.). Parterna kan uppleva kärlek och ömsesidigt beroende samt bete sig som att inga våldsamma händelser ägt rum eller så dämpas allvaret kring dessa. De goda perioderna väcker tro på och förhoppningar om att förhållandet kommer att förändras, vilket också kan göra att offret håller fast vid den våldsamma relationen. När våldscykeln återkommer minskar de så kallade goda stunderna över tid och våldet ökar (Vasa mödra- och skyddshem, u.å.).

Även denna teori är relevant för avhandlingens syfte då den kan ge en förståelse för varför en kvinna stannar kvar i ett våldsamt parförhållande. Sällan är ju ett förhållande på ett visst sätt hela tiden, utan varierar över tid. De goda stunderna ger offret hopp om att förövaren kan ändras och att våldet ska upphöra.

1.3 Tidigare forskning

År 2021 publicerades en kvalitativ studie genomförd i Nederländerna av van Gelder m.fl. med fokus på våld i nära relationer under covid-19-pandemin. Professionella inom branschen som arbetar med i våld i nära relationer i Nederländerna förväntade sig en ökning av våld i nära relationer under covid-19-pandemin, i och med att det blivit rapporterat i andra länder, men så blev det inte. Syftet med studien var att undersöka varför våldet under covid-19-pandemin inte ökat, de professionellas upplevelser av våld i nära relationer under covid-19-pandemin, effekten av samhällsnedstängningen (eng. *lockdown*) på deras klienter och de professionellas egen arbetssituation och syn på webbaserade hjälpmedel. Resultaten av studien visade att de flesta professionella i sitt arbete inte upplevde en ökning av våld i nära relationer, men att våldet var mera allvarligt. Studiedeltagarna rapporterade att de hade färre chanser att upptäcka våld i nära relationer och oroade sig över sina klienters välmående och kvalitén på vården klienterna fick. Studiedeltagarna uttryckte även frustration över att arbeta hemifrån och menade att webbaserade hjälpmedel inte alltid är lämpliga. Författarna lyfte fram att antalet fall av våld i

nära relationer troligen inte har rapporterats i den grad de faktiskt skett snarare än att de inte skulle ha ökat under pandemin (van Gelder m.fl., 2021).

En kvalitativ studie utförd av Cortis m.fl. (2021) i Australien undersökte hur professionella inom branschen som arbetar med våld i nära relationer anpassade servicen de gav under de första månaderna av pandemin. Studiens resultat visade att de professionella med anledning av pandemin hade mer kontakt med klienter via distansbaserade teknologiska hjälpmedel. Restriktioner gällande fysisk distans medförde större användningsgrad av telefon, mejl, videosamtal och SMS-meddelanden. Många ansikte mot ansikte-möten upphörde tillfälligt. En stor del av de professionella uppgav att service på distans förbättrade servicens tillgänglighet och effektivitet, medan andra uttryckte oro över sin förmåga att bedöma risker hos klienterna utan personlig kontakt. De kände även osäkerhet kring huruvida de nya serviceformerna kunde möta alla kundgruppers behov och om serviceformerna uppfyllde god praxis. Även om vissa använde sig utav distansbaserade hjälpmedel redan innan pandemin ökade användningen av dessa markant under pandemins första tid (Cortis, m.fl., 2021).

I Irland utfördes en studie innehållandes både kvantitativa och kvalitativa data om socialarbeters uppfattning om formen och mängden fall av familjevåld under samhällsnedstängning jämfört med tidigare, ifall socialarbetarna upplevde utmaningar under denna period samt ifall det uppstått nya innovationer inom arbetet med familjer under samhällsnedstängning (Holt m.fl., 2023). Studiens resultat visade att respondenterna upplevde att mängden fall av familjevåld ökade under den första perioden av covid-19-pandemin. Majoriteten av våldet de professionella rapporterade var våld mot kvinnor, utfört av antingen en nuvarande eller expartner. Emotionellt våld och kontrollerande rapporterade socialarbetarna att hade ökat mest. Respondenterna uppgav att ansikte mot ansikte-möten med klienterna minskade. De oroade sig även över det faktum att de inte kunde utföra hembesök, eftersom möjligheten att få en helhetsbild av hemförhållandena uteblev. Även denna studies respondenter använde sig av teknologiska hjälpmedel i högre grad än innan pandemin (Holt m.fl., 2023).

I en systematisk litteraturöversikt gjord av Capaldi m.fl. (2012) med fokus på riskfaktorer för våld i parförhållanden (eng. *intimate partner violence*) inkluderades som riskfaktorer kontextuella egenskaper hos partnern såsom demografi, grannskap och skolrelaterade faktorer, utvecklingsrelaterade egenskaper och beteenden hos partnern såsom familj, psykologiska, beteendemässiga och kognitiva faktorer samt relationsinflenser och interaktionsmönster. I litteraturöversikten inkluderades 228 vetenskapliga artiklar. 170 artiklar hade vuxna som sampel och 58 hade ungdomar. I litteraturöversikten undersöktes fysisk, psykisk och sexuell aggression utövat av både män och kvinnor riktat mot det andra könet.

Författarna exkluderade inte våld i samkönade parförhållanden, men inga sådana studier uppfyllde översiktens inklusionskriterier. I Capaldi m.fl.:s (2012) litteraturöversikt undersöktes även huruvida alkoholanvändning var en riskfaktor för våld i parförhållanden, men sambandet som hittades var lågt och inte konsekvent. Detta fann författarna intressant eftersom den allmänna åsikten är att alkoholanvändning är en stor riskfaktor för våld i parförhållanden. Dock fann författarna ett starkare samband vad gäller droganvändning, vilket ju också orsakar en slags berusning.

Inom ramen för Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 2021 utförde Siltala m.fl. (2022) en utredning av användningen av tjänster och kostnader för hälso- och socialvård samt juridiska tjänster i samband med våld i nära relationer. Som material för utredningen användes klientregister från FPA, polisen samt hälso- och sjukvården. En befolkningsundersökning utfördes även inom ramen för utredningen, vilken också användes som material. Enligt undersökningens resultat borde effektivare ingripanden vad gäller våld i nära relationer ske. För att detta och förebyggande arbete ska vara möjligt krävs lagstadgade strukturer. Enligt vad som framkommit i utredningen bör utbildning om våld i nära relationer utökas inom social- och hälsovårdstjänsterna. Undersökningen påvisade även att 146 000 kvinnor upplevt fysiskt våld i parrelation under de senaste fem åren, vilket medför att de direkta tilläggskostnaderna för hälso- och sjukvården för fysiskt våld riktat mot kvinnor i parrelation skulle uppgå till 150 miljoner euro per år. I den kalkylen inkluderades inte psykiskt våld i parrelationer. Som åtgärdsförslag för organisering av arbetet mot våld i nära relationer föreslog författarna följande:

- hjälpmetoder och förebyggande åtgärder inom basservicen,
- funktionella vård- och servicehelheter för både våldsutövare och våldsoffer, däribland barn,
- lagstadgade strukturer för koordinering av våldsrelaterat arbete,
- undervisning i våldsrelaterat arbete i grundläggande utbildningar inom social- och hälsovård samt juridik,
- registrering och statistikföring av våld i nära relationer i klientdatasystem, samt
- befolkningsundersökning gällande våld i nära relationer.

Både van Gelder m.fl.:s (2021), Cortis m.fl.:s (2021) och Holt m.fl.:s studier (2023) undersökte bland annat professionellas upplevelser av sitt arbete under pandemin. Samtliga respondenter i dessa studier rapporterade högre grad användning av teknologiska distansbaserade hjälpmedel. Då eftersökningen av tidigare forskning gjordes hittades inte vetenskapliga publicerade

finländska eller nordiska studier som undersökte de professionellas upplevelser av sitt arbete med våldsutsatta kvinnor under covid-19-pandemin. Därmed torde denna avhandling uppfylla en forskningslucka inom området.

1.4 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med avhandlingen är att undersöka professionellas uppfattning om kvinnor som utsatts för våld i parförhållanden samt att undersöka covid-19-pandemins inverkan på närståendevåldet och skyddshemsverksamheten. Närmare bestämt ställs följande forskningsfrågor:

1. Hur har de professionellas arbetsbild sett ut under covid-19-pandemin?
2. Vilka riskfaktorer har covid-19-pandemin medfört vad gäller våld mot kvinnor i parförhållanden?
3. Hur kan våld i nära relationer förebyggas enligt de professionella?

2 Metod

I detta kapitel presenteras val av metod, datainsamling och sampel, intervjuguide, analysprocessen, trovärdighet, tillförlitlighet och överförbarhet samt etiska överväganden.

2.1 Val av metod

Denna avhandling baserar sig på semistrukturerade intervjuer och är därmed en kvalitativ intervjustudie. Den kvalitativa forskningsintervjun försöker förstå världen ur respondentens synvinkel och utveckla samhällelig mening ur deras erfarenheter (Kvale & Brinkmann, 2014). Intervju som metod valdes eftersom det med tanke på avhandlingens syfte och frågeställningar var lämpligt. Intervju som metod möjliggör att föra en diskussion kring avhandlingens teman och frågeställningar och gör det också möjligt att ställa följdfrågor för att få en heltäckande bild av respondentens syn på temat som undersöks. Undersökningens forskningsmaterial är den kunskap som producerats i intervjusamtalen (Kvale & Brinkmann, 2014).

2.2 Datainsamling och sampel

Undersökningen utgår ifrån intervjuer med skyddshemspersonal och personal inom öppenvården. Dessa yrkesgrupper är sådana som kommer i kontakt med kvinnor som utsatts för våld i hemmet och är därmed lämpliga att intervjua för att besvara avhandlingens frågeställningar. Urvalet av respondenter gjordes genom bekvämlighetsurval. Bekvämlighetsurval är en vanlig och praktisk metod att använda sig av för att få ett strategiskt urval (Trost, 2010). Det innebär att man ”tar vad man råkar finna” (Trost, 2010, s. 140). Vid kvalitativa studier är det viktigt att få fram variationer inom den mer eller mindre homogena eller heterogena population som man är intresserad av (Trost, 2010).

Det enda kravet på respondenterna var att de skulle arbeta på skyddshem eller inom öppenvården och därmed komma i kontakt med den valda målgruppen för avhandlingens tematik. Datainsamlingen skedde i samarbete med magisteravhandlingsskribenten Sofie Nyman. I hennes avhandling undersöks också skyddshemspersonals och personal inom öppenvårdens upplevelser av sitt arbete under covid-19-pandemin, men det primära fokuset i hennes avhandling är våld som barn blivit utsatta för i hemmet. En gemensam intervjuguide som innehöll båda magisteravhandlingsskribenters teman gjordes upp, men intervjuerna utfördes separat. Förfrågningar om att delta i intervjun skickades ut per e-post till skyddshem och öppenvårdsenheter i Svenskfinland under våren 2022. I e-postmeddelandet beskrevs

intervjuerna, vilken typ av avhandling det handlar om och syftet med undersökningarna (se bilaga 1). Samtliga som svarade att de ville delta i undersökningen intervjuades. Totalt intervjuades åtta personer i sju intervjuer. I en av intervjuerna deltog alltså två respondenter. Efter transkribering ansågs antalet respondenter vara tillräckligt för att uppnå mättnad. Om antalet respondenter är för litet kan det bli svårt att göra tolkningar eller dra slutsatser, men om antalet är för stort går det inte att göra mer ingående tolkningar av intervjuerna (Kvale & Brinkmann, 2014; Trost, 2010). Ganska få intervjuer är vanligen att föredra enligt Trost (2010), som menar att antalet intervjuer ska begränsas till mellan fyra och åtta. Intervjuerna skedde via videokonferensprogrammet Zoom, genom vilket de också bandades in för att underlätta transkribering. Samtliga intervjuer genomfördes under våren 2022. Transkriberingen skedde under hösten 2022 och våren 2023. Under transkriberingen censurerades exempelvis orsnamn, namn på arbetsplatser och andra uppgifter som kunde härledas till enskilda respondenter och därmed tryggades respondenternas konfidentialitet. När transkriberingen var klar raderades inspelningarna av intervjuerna. När avhandlingens analyser var utförda raderades även det transkriberade materialet. Samtliga intervjuer transkriberades till standardsvenska.

2.3 Intervjuguide

En intervju kan vara strukturerad, semistrukturerad eller inte strukturerad alls. Enligt Trost (2010) används termen strukturerad då frågorna i en intervju har fasta svarsalternativ. Är svarsmöjligheterna öppna är intervjun ostrukturerad (Trost, 2010). Intervjuerna som genomförts är av semistrukturerad karaktär, det vill säga att en intervjuguide gjorts upp på förhand och respondenterna fick svara öppet på frågorna. Intervjuguiden kan vid behov frångås. Om respondenten exempelvis redan tangerat temat i en kommande fråga vid en tidigare fråga behöver frågan inte ställas, eller så kan intervjufrågorna ställas i annan ordning än den som på förhand gjorts upp i intervjuguiden (Trost, 2010).

En intervjuguide är en uppställning av teman man söker svar på under intervjun. Intervjuguidens utformning styrs av avhandlingens tema och frågeställningar samt även i någon mån av den teori och tidigare forskning som finns att tillgå. Intervjuguiden sammanställdes av två magisterstuderande och två handledare. Intervjuguiden bestod av fem olika block av frågor: 1) inledande frågor om respondenten, 2) lägeskontroll i Finland, 3) frågor gällande kvinnor som blivit utsatta för våld i ett parförhållande, 4) frågor gällande barn som blivit utsatta för våld av föräldrar och 5) framtidsutsikter. Bifogat till denna avhandling finns intervjuguiden, vilket ger läsaren möjlighet att bekanta sig med frågorna som ställts i intervjuerna (se bilaga 2). I somliga

fall behövde alla frågor inte ställas då respondenten redan tangerat temat i tidigare svar. Vissa frågor hade i intervjuguiden förberedda följdfrågor, som ställdes i den mån det behövdes för att få ett utförligt svar.

2.4 Analysprocessen

I avhandlingens undersökning användes konventionell, eller induktiv innehållsanalys. Induktion innebär att uppgifter samlas in exempelvis genom intervjuer (Trost, 2010). När dessa analyseras och bearbetas finner man inte att alla data är enstämmiga, men eventuellt kan några mönster urskiljas (Trost, 2010). Genom att dessa mönster existerar i den utförda studien kan man dra slutsatsen att de finns, så vida undersökningen är genomförd på ett rimligt sätt (Trost, 2010).

Undersökningens analysprocess inleddes med en grov genomläsning av det transkriberade intervjumaterialet, där preliminära kategorier skissades upp till pappers och det antecknades vilka respondenter som berört vilka teman. Analysprocessen gick alltså ut på att fastställa återkommande teman i materialet. När dessa teman fastställts påbörjades skrivandet av resultatkapitlet. Under hela analysprocessens och resultatkapitlets skrivandes gång har det transkriberade intervjumaterialet lästs igenom flertalet gånger för att säkerställa att väsentlig information för analyserna inte missats. Det transkriberade materialet förvarades i Microsoft Word-format, och därmed har även sökfunktionen som finns i programmet använts för att söka efter nyckelbegrepp, exempelvis ”ekonomi” och så vidare. Detta av samma anledning, alltså att säkerställa att all relevant information tagits med.

2.5 Trovärdighet, tillförlitlighet och överförbarhet

Med trovärdighet, eller validitet, avses det att instrumentet eller frågan ska mäta det som det är avsett att mätas (Trost, 2010). Intervjuaren ska alltså ställa frågorna på ett sådant sätt att respondenten ger svar på det man vill undersöka. Trovärdigheten kan däremot vara svår att påvisa vid kvalitativ datainsamling (Trost, 2010). Undersökaren behöver kunna visa att data är insamlat på ett seriöst sätt och att det är relevant för den aktuella frågeställningen (Trost, 2010). I denna avhandling påvisas trovärdigheten genom det att läsaren har möjlighet att bekanta sig med intervjuguiden och därmed vilka frågor som ställts. Intervjuguiden utformades av två magisterstuderande och två handledare. Det faktum att flera personer varit med och skapat intervjuguiden kan anses öka validiteten ytterligare.

Med tillförlitlighet, eller reliabilitet, menar man traditionellt sett att en mätning är stabil och inte utsatt för exempelvis slumpinflytelser (Trost, 2010). Alla intervjuare ska ställa frågorna på samma sätt och situationen ska vara likadan för alla (Trost, 2010). Vid kvalitativa intervjuer är konstans ändå inte aktuell på samma sätt som vid kvantitativa studier (Trost, 2010). Tillförlitligheten i denna undersökning kan anses vara god, eftersom intervjuerna utgått ifrån intervjuguiden och samtliga intervjuer genomförts via Zoom, och därmed var intervjusituationen förhållandevis lika för alla respondenter. Däremot utfördes intervjuerna av två olika intervjuare, vilket eventuellt kan ha inverkat på hur respondenterna uppfattat intervjufrågorna.

Överförbarhet, eller generalisering, syftar på ifall undersökningens resultat kan överföras till andra undersökningsspersoner, kontexter eller situationer (Kvale & Brinkmann, 2014). Kvalitativa data är ändå sällan generaliserbara eftersom antalet respondenter vanligen är litet (Kvale & Brinkmann, 2014). Denna avhandlings resultat kan ändå tänkas gälla för skyddshemspersonal och personal inom öppenvården i Svenskfinland.

2.6 Etiska överväganden

Enligt Forskningsetiska delegationen (TENK) (2019) ska en forskare respektera de undersökta personernas människovärde och självbestämmanderätt. Forskningen ska ske på ett sådant sätt att den inte medför betydande risker, skador eller men för människan eller samhället. Den som deltar i forskning ska delta frivilligt och också kunna vägra att delta (TENK, 2019). Deltagandet i forskningen ska kunna avbrytas när som helst utan negativa påföljder och utan att behöva uppge skäl (TENK, 2019). Respondenten ska få information om forskningens innehåll och hur forskningsmaterialet förvaras (TENK, 2019). I anslutning till den första kontakten och vid intervjuens start, alternativt vid ett av dessa tillfällen, ska forskaren upplysa respondenten om att det som diskuteras betraktas som strängt konfidentiellt. Den enskilde respondenten ska alltså inte kunna röjas och respondenten ska inte kunna bli igenkänd i forskningens slutprodukt (Trost, 2010).

Det frivilliga deltagandet och konfidentialiteten har upprepade gånger poängterats för respondenterna, både via det inledande e-postmeddelandet och vid intervjuens start. Respondenterna fick även information, både via det inledande e-postmeddelandet och vid intervjuens start, om möjligheten att avbryta deltagandet i undersökningen när som helst. Innan intervjutillfället skickades även en blankett om informerat samtycke ut, som även denna informerade om dessa saker (se bilaga 2). Respondenterna godkände denna blankett antingen

per e-post eller muntligt i början av intervjun. Muntligt samtycke angående inspelning av intervjun efterfrågades också innan intervjun inleddes. Respondenterna informerades även i början av intervjun om möjligheten att avstå från att svara på specifika frågor om de så önskade, utan att behöva uppge orsak för det.

3 Resultat

I detta kapitel presenteras resultaten som framkommit utgående från avhandlingens undersökning. Först presenteras bakgrundsinformation om respondenterna och därefter presenteras resultaten enligt forskningsfrågorna.

3.1 Bakgrundsinformation om respondenterna

De åtta respondenterna i denna undersökning arbetade på skyddshem eller inom öppenvården i Svenskfinland. Respondenterna hade i medeltal jobbat ungefär 7,4 år på sina nuvarande arbeten och 12,5 år inom branschen. Över hälften av respondenterna var utbildade socionomer eller socialpedagoger. Andra områden som respondenterna var utbildade inom är utvecklingspsykologi, sociologi och pedagogik.

3.2 De professionellas arbetsbild under covid-19-pandemin

Utifrån intervjuerna med de professionella kunde kategorier utformas utgående från återkommande teman som de professionella nämnde i sina svar. Vad gäller de professionellas arbetsbild framkom förändrat klientantal, ökad arbetsbörda, osäkerhet kring direktiv och rekommendationer samt distansarbete. Figuren nedan (figur 2) åskådliggör dessa kategorier.

Figur 2

De professionellas arbetsbild under covid-19-pandemin

3.2.1 Förändrat klientantal

Samtliga respondenter nämnde att det skett förändringar i klientantalet eller -beteendet. De som arbetade inom öppenvården nämnde alla att klientantalet hos dem ökat till följd av pandemin.

...när jag började hade det redan ökat och det var också en orsak till varför jag blev anställd... (Respondent 1)

Inom öppenvårdstjänsterna har klientantalet ökat till följd av pandemin, hos oss har klientantalet ökat märkbart. (Respondent 5)

Alla respondenter som arbetade på skyddshem nämnde att klientantalet på skyddshemmen minskat till följd av pandemin, åtminstone till en början. Vissa respondenter som arbetade inom öppenvården kände även till att antalet klienter på skyddshem i deras verksamhetsområde hade minskat.

...om jag tänker på mitt område, så i början av pandemin så blev också vårt skyddshem som många andra med ganska lite kunder. Det blev ganska tyst, ganska länge. Det kom inte ens förfrågningar. (Respondent 2)

...det har i hela landet minskat ganska mycket i alla fall de som tog in på skyddshemmet under pandemin. Och det har varit en hel del funderingar kring det, att varför kom inte folk [...] men de som har försökt undersöka det så menar nog bara att det var mycket rädsla för smitta och att man skulle hållas hemma [...] Och det har redan nu setts en ökning igen, när samhället öppnat lite. (Respondent 4)

Endast en av respondenterna uppgav att det inom hens verksamhetsområde inte märkts av någon förändring i antalet klienter hos skyddshemmet. Respondenten uppgav däremot att telefonsamtalen till områdets kristelefon hade ökat.

...här har vi inte märkt av någon ökning faktiskt [...] vi har ju en kristelefon och där hade telefonsamtalen ökat. (Respondent 3)

3.2.2 Ökad arbetsbörda

Tre av de åtta respondenterna, samtliga inom öppenvården, uppgav att arbetsbördan ökat till följd av pandemin.

Det finns inte sådana stunder att vi skulle sitta och inte ha någon kund att prata med. Det är också det med vårt arbete, vi kallas alltså kris- och våldsarbetare, och krisnamnet kommer ifrån det att vi ska kunna ta en kund väldigt fort. Från det att den tar kontakt till oss borde vi inom två veckor ungefär kunna få till en träff, men nu under pandemin kan jag i alla fall säga att det ibland har gått vissa perioder när det har gått över tre veckor, att det inte har funnits tid för att det är så fullbokat. (Respondent 1)

Respondenterna upplever ändå att de har kunnat förse klienterna med tillräcklig och effektiv hjälp under pandemin, även om det ibland finns en önskan om att kunna göra ännu mera.

Jo, för jag tänker att om det inte skulle vara så, så skulle jag kanske inte må så jättebra, eller inte känna mig så produktiv eller inspirerad att vara på jobb [...] Men nog finns det tillfällen när man känner att man önskar att det fanns mera timmar per dag [...] då önskar man att det skulle finnas mera tid eller resurser [...] Men sen kan man ändå alltid återkoppla och säga att jag ringer i morgon. Så på det sättet känner jag mig nog nöjd. (Respondent 1)

Vi gör vad vi kan och hinner med, vi har ju inte så mycket resurser här. Vi skulle framför allt vilja ge mycket längre stöd. Vi har i princip fem gånger som klienterna får avgiftsfritt hos oss, men vi kan guida vidare och försöker att inte lämna någon ensam. (Respondent 4)

3.2.3 Osäkerhet kring direktiv och rekommendationer

Två av respondenterna uppgav att pandemin medfört utmaningar vad gäller osäkerhet kring olika direktiv och rekommendationer.

...då alla andra stressnivåer ökar så ökar ju ens egen också med all osäkerhet och nya system och borde man erbjuda det ena eller det andra. Så visst var det stressigt när det kom tusen mejl om vad man borde erbjuda och om vi ska samarbeta och vem som gör vad och hur vi ska bete oss och vilka restriktioner som finns. (Respondent 6)

Nya utmaningar jo, att hela tiden hålla sig uppdaterad om vad är det nu och hur ska det nu vara, hur många vaccin och får du göra det och allt sådant här. Sen är det ju tungt att jobba med mask och så måste man vara försiktiga med varandra, att vi inte får vara i samma utrymme utan mask, så vi äter skilt, då vi har matpaus så sitter vi i olika rum. (Respondent 8)

3.2.4 Distansarbete

Fem av respondenterna nämner att olika distanssamtalsverktyg använts under pandemin. Antingen kan handledaren arbeta hemifrån, eller så kan klienten vara på distans, eller både och. Respondenterna är överlag positiva till detta, men uppger att det kan finnas en problematik i det att våldsutövaren kan befinna sig i samma hem som klienten. Vissa respondenter föredrar ändå att träffa klienten ansikte mot ansikte. Distansmetoder var ändå inte något som uppstått som en följd av pandemin, utan hade tagits i bruk redan innan. Användningsgraden av dessa ökade dock under pandemin.

Vi använder mycket mera distanssamtal, om någon är förkyld så i stället för att avboka helt och hållet är det nu mera naturligt att vi tar det på videosamtal om det passar. Ibland går det ju inte om också den andra parten, som då är våldsutövare, också är där hemma. Sen kanske det känns mera lågtröskel för kunderna att de vet att de har möjlighet att ringa eller ha videosamtal, så mycket använder vi oss av det. Och också de här metoderna om man arbetar med barn via nätet finns det olika sådana här att man kan dela sin ruta och man kan rita tillsammans och sådant. Jag har ännu inte provat på de här sakerna men jag vet att de finns, och de har utvecklats nu i och med pandemin. Men sen kanske man föredrar att också träffa de här kunderna helt ansikte mot ansikte, det är ändå en lite annan sak. Men jag tänker att det är helt fantastiskt att det finns den här möjligheten att jobba på distans för det är många som inte annars skulle ha möjlighet till det. (Respondent 1)

...personer som varit i riskgrupp har delvis velat hålla sig isolerade och då har man kommunicerat mest per telefon och hållit mera distans. Jag tycker att vi har varit noggranna med att fortsätta utföra samma mängd arbete och ge samma mängd stöd och handledning som tidigare, att det har varit viktigt att inte minska på det utan att helt enkelt bara göra det på ett annat sätt. (Respondent 7)

En av respondenterna nämner att arbetsplatsen nog hade möjligheten att erbjuda distanssamtal, men att deras klienter ändå inte valt att använda sig utav den möjligheten.

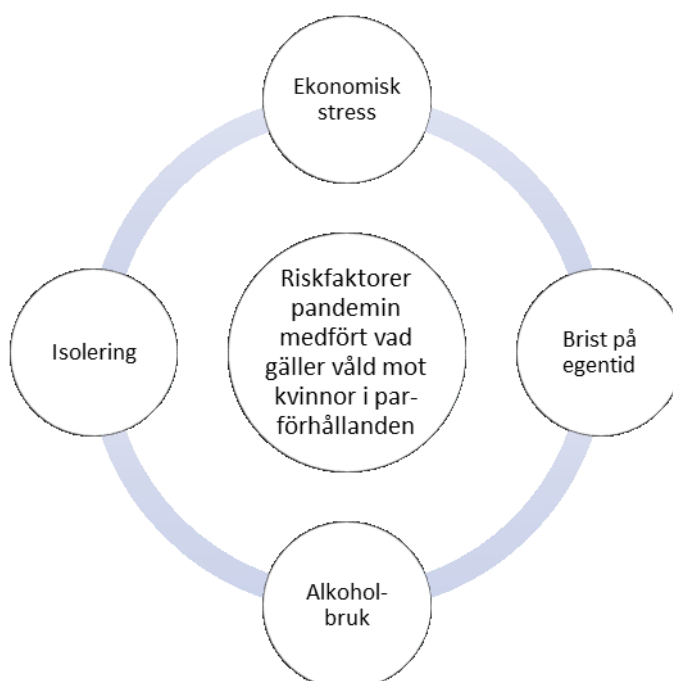
Även om vi erbjöd andra alternativa möjligheter till samtal har nästan alla valt att komma på plats på samtal som vanligt i alla fall. Så vi hade alternativ att använda oss av men våra klienter föredrog de här vanliga personliga besöken, även om vi erbjöd.
(Respondent 6)

3.3 Riskfaktorer covid-19-pandemin medfört vad gäller våld mot kvinnor i parförhållanden

Utgående ifrån intervjuerna kunde olika riskfaktorer för kvinnor att utsättas för våld i parförhållanden till följd av pandemin identifieras. Dessa var ekonomisk stress, isolering, brist på egentid och alkoholbruk. Figuren nedan (figur 3) åskådliggör dessa riskfaktorer.

Figur 3

Riskfaktorer pandemin medfört vad gäller våld mot kvinnor i parförhållanden

3.3.1 Ekonomisk stress

Majoriteten av respondenterna uppgav att pandemin kan ha medfört ekonomisk stress, och att detta i sin tur kan ha lett till ökat våld mot kvinnor i parförhållanden.

...just det här finansiella, att det är en stor stressfaktor som gör att man blir ilsken och det kan sen eskalera också till våld, om man har svårigheter med ekonomin på grund av pandemin. Kanske har blivit arbetslös eller vad som helst. (Respondent 1)

...det är klart att en ökad press överlag, både ekonomisk press, stress och ångest [...] mår man dåligt själv så ökar ju risken för att man ska skada sig själv eller andra [...] en viss del av våld ökar när livet blir mera stressigt [...] olika typer av stress som kommer in, ekonomisk stress och annat illamående som kommer in i bilden så ökar risken för att du ska bete dig dåligt mot någon annan. (Respondent 6)

3.3.2 Isolering

Fyra av respondenterna nämner den isolering som pandemin medfört som en riskfaktor för att kvinnor utsätts för våld.

Det där maktutövandet blir mycket mera intensivt under pandemin när man är tillsammans så mycket. Våldsutövaren har hela tiden koll på var den andra är, eller det möjliggör att ha koll och kontrollera ännu mera, och isolera på det sättet. (Respondent 1)

...det blir mera slutet på något sätt just under pandemin att man inte har lika mycket kontakt med andra eller att andra inte har insyn i ens liv, och man har inte samma kontaktytor, man samtalar inte med andra om vardagliga saker på samma sätt. Det gör ju också att risken ökar, att man inte får ventilera eller får tag på hjälpen som man behöver. (Respondent 6)

3.3.3 Brist på egentid

Tre av respondenterna uppger brist på egentid och paus ifrån partnern som en riskfaktor som pandemin medfört.

...om man är under samma tak en familj till exempel, vanligtvis skulle man kunna gå och träffa en kompis eller ringa till någon medan den andra, våldsutövaren, är på jobbet eller vad som helst [...] den där tröskeln att på något sätt få en paus eller ett andrum eller att ringa till en kompis och berätta vad som pågår är mycket högre. Man är fast där [...] våldet normaliseras kanske också på något sätt snabbare... (Respondent 1)

...man har inte andra kontakter, man slipper inte ut, den andra går inte på jobb och man får inte alls vara ensam... (Respondent 8)

3.3.4 Alkoholbruk

Fem av respondenterna uppger alkoholbruk som en riskfaktor för att våldsamma situationer ska uppstå.

...man är trött och alkoholkonsumtionen kanske har gått uppåt, man dricker mera och det leder sen till att grälen eskalerar till våld också. Att det har nog liksom visat sig att det är en stor riskfaktor den här pandemin... (Respondent 1)

...sen orkar de inte stiga upp på morgonen [...] kanske dricker en öl, två eller tre, det är ganska fort det sen far över och eskalerar. (Respondent 8)

3.4 De professionellas syn på hur våld i nära relationer kan förebyggas

Saker som respondenterna nämner gällande hur våld i nära relationer kan förebyggas är medias betydelse, information inom skolvärlden, tidigt stöd, uppfostran och lagstiftning. Dessa åskådliggörs i figuren nedan (figur 4).

Figur 4

Professionellas syn på hur våld i nära relationer kan förebyggas

...vi måste prata om det mera. Mera på nyheterna, mera i skolvärlden, man måste lyfta det här temat. Man måste gång på gång prata om det för det finns ju och vet du om var gränserna går, att det inte är okej så är du ju mera uppmärksam på det också. Att man kanske inte ger sig in i sådana relationer. [...] om vi blir bättre på att ge stöd åt människor och med alkoholpolitiken och med att fånga upp barnen från familjer där det finns destruktiva mönster för att få brutit just de här generationscyklerna [...] erbjuda tillräcklig vård och stöd vid mental ohälsa och att lyfta de här frågorna i tid och otid överallt [...] prata redan med småbarn om integritet och stopp min kropp och att man introducerar det tidigt. Att jag har rätt att säga nej... (Respondent 6)

...man tittar på lagen och hurudant typ av brott är våld i hemmet och hur stora är straffen [...] lagen ger ju ändå en fingervisning om vad vi accepterar och vad vi inte tolererar [...] det handlar om hur vi uppfostrar våra barn, hur vi uppfostrar våra pojkar och flickor, hurudana vi tillåter dem att vara [...] vi lär pojkar att de får vara sårbara, de får ha känslor, precis som flickor också lär sig att hantera och reglera sina känslor... (Respondent 7)

...i skolan och på daghem, att du kan prata med barnen [...] sen med ungdomsgårdar och alla sådana ställen där du kan prata om det här och säga att det finns hjälp så är bra, och prata också om att det finns hjälp för de som är våldsamma, att om man misstänker att man själv är lite onödigt hårdhänt eller någonting sådant, att det är bra att stanna vid den frågan och begära hjälp åt dig själv. (Respondent 8)

4 Diskussion

I detta kapitel diskuteras avhandlingens metod och resultat i jämförelse med den tidigare forskningen och teorin. Förslag till fortsatt forskning och råd till fältet ges, vartefter kapitlet avslutas med konklusion.

4.1 Resultatdiskussion

Avhandlingens syfte är att undersöka de professionellas upplevelser av sitt arbete med våldsutsatta kvinnor under covid-19-pandemin, samt att ta reda på de professionellas syn på hur våld i nära relationer kan förebyggas. För att söka svar på detta intervjuades åtta professionella som antingen jobbade på skyddshem eller inom öppenvården. Avhandlingens resultat visar att de professionellas arbetsbild under covid-19-pandemin präglats av förändrat klientantal, ökad arbetsbörda, osäkerhet kring direktiv och rekommendationer samt distansarbete. Exempelvis rapporterade samtliga respondenter som jobbade på skyddshem att klientantalet minskat, liksom var fallet i van Gelder m.fl.:s (2021) studie. Respondenterna i van Gelder m.fl.:s (2021) studie uttryckte frustration över att arbeta hemifrån och oroade sig över kvalitén på vården de erbjöd. Även en del av Cortis m.fl.:s (2021) respondenter uttryckte osäkerhet kring ifall de kunde möta alla kundgruppers behov och om serviceformerna uppfyllde god praxis. De som hade möjlighet att arbeta hemifrån av denna avhandlings undersöknings respondenter uttryckte inte någon frustration över att arbeta på distans, men en av respondenterna uttryckte ändå att hen föredrog att träffa klienterna ansikte mot ansikte, då hen upplevde att det ändå är en lite annan sak. Holt m.fl.:s (2023) respondenter rapporterade att ansikte mot ansikte-möten minskat och att de oroade sig över uteblivna hembesök, då dessa möjliggör att få en helhetsbild av hemförhållandena. Respondenterna i denna avhandling upplever ändå att de kunnat förse sina klienter med tillräcklig service.

Innan undersökningens analyser genomfördes skrevs en förförståelse innehållande skribentens antaganden av vad som skulle framkomma undersökningens resultat (se bilaga 4). Detta för att påvisa att skribentens tolkningar av resultatet varit objektiva. I förförståelsen antogs det att klientantalet ökat både inom skyddshems- och öppenvårdsverksamheten, men för de respondenter som arbetade på skyddshem var så alltså inte fallet. Dock uppgav samtliga respondenter som arbetade inom öppenvården att klientantalet hos dem hade ökat.

Vad gäller riskfaktorer som covid-19-pandemin medfört vad gäller våld mot kvinnor i parförhållanden rapporterade respondenterna ekonomisk stress, isolering, brist på egentid och alkoholbruk. Enligt synsättet inom I³-modellen som togs upp i den teoretiska referensramen är

alkoholpåverkan en faktor som påverkar huruvida en person ger sig hän en aggressiv respons, vilket fem av avhandlingens undersöknings respondenter även uppgav som en riskfaktor för våld i parförhållanden under covid-19-pandemin. Capaldi m.fl. (2012) rapporterade däremot i sin litteraturöversikt att sambandet mellan alkoholbruk och våld i parförhållanden var lågt och inte konsekvent.

Enligt normaliseringsprocessen som tas upp i referensramen är isolering ett av de tre mest avgörande inslagen. Avhandlingens respondenter nämner även de isolering och brist på egentid som riskfaktorer pandemin medfört med tanke på våld mot kvinnor. En av respondenterna menar att normaliseringsprocessen under pandemin kan ha skett snabbare eftersom man paus från partnern uteblivit.

Avhandlingens respondenter nämner medias betydelse, tidigt stöd, lagstiftning, uppfostran och information inom skolvärlden som förebyggande åtgärder för att motverka våld i nära relationer. I utredningen gjord av Siltala m.fl. (2022) föreslås även hjälpmetoder och förebyggande åtgärder inom basservice, funktionella vård- och servicehelheter för både våldsutövare och våldsoffer, däribland barn samt lagstadgade strukturer.

4.2 Metoddiskussion

I denna avhandling användes kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer. Detta eftersom avhandlingens syfte är att ta reda på skyddshemspersonals och personal inom öppenvårdens upplevelser av och syn på sitt arbete med kvinnor som blivit utsatta för våld i parrelationer. Metoden som användes upplevdes i efterhand varit lämplig för ändamålet, eftersom de professionella fritt fick berätta om sina upplevelser och synpunkter. En fördel med intervju som metod är att respondenterna kunde återgå till en fråga om de i ett senare skede av intervjun kom på något de ville nämna kring ett tidigare tema. En nackdel som semistrukturerade intervjuer som metod dock kan medföra är att det är förhållandevis lätt att hamna in på sidospår, eftersom metoden är ganska fri. Två av respondenterna hade fått några exempelfrågor från intervjuguiden skickade till sig på förhand eftersom de efterfrågat detta (tre stycken från varje block, se bilaga 3), vilket gjorde att förutsättningarna för dem att svara på intervjuguidens frågor var något annorlunda än för resten av respondenterna.

Fördelar med att intervjuerna skedde på distans var bland annat att det var tidseffektivt och att intervjuens inramning och miljö var förhållandevis lika för alla respondenter. Intervjuerna utfördes via videokonferensprogrammet Zoom genom vilket de också spelades in, vilket fungerade bra för transkriberingen som följde. En nackdel med användningen av tekniska

hjälpmedel var dock att Zoom-programmet strulade under en av intervjuerna vilket ledde till att delar av intervjun gick förlorad. Slutligen intervjuades åtta personer som alla togs med i resultatredovisningen, vilket ansågs vara lämpligt för att uppnå mättnad bland intervjusvaren då flera av respondenterna tangerade samma teman. Eftersom respondenterna frivilligt ställde upp för att bli intervjuade och på förhand visste temat kan det antas att de som ställde upp är särskilt intresserade av att diskutera dessa frågor och är insatta i ämnet. Avhandlingens resultat kan ändå tänkas generaliseras för skyddshemspersonal och personal inom öppenvården i Svenskfinland.

Konventionell, eller induktiv innehållsanalys, var lämplig att använda för att analysera undersökningens resultat eftersom det möjliggör att urskilja mönster i respondenternas svar och därmed ta reda på vilka övergripande teman som hittas kopplat till avhandlingens olika forskningsfrågor. Enligt Trost (2010) kan man dra slutsatsen att dessa mönster finns eftersom de existerar i den utförda studien.

En nackdel med denna avhandling är att delar av inledningen, bland annat delar av den tidigare forskningen och referensramen, skrivits efter att intervjuerna genomförts, transkriberats och analyserats. Om den tidigare forskningen och teorin som tas upp i referensramen fastställts innan utformandet av intervjuguiden hade intervjuguiden kanske sett lite annorlunda ut.

4.3 Förslag till fortsatt forskning och råd till fältet

Eftersom undersökningen utfördes i Svenskfinland vore det intressant att även utföra liknande undersökningar i övriga Finland, för att se om upplevelsena är de samma där. Vissa respondenter jobbade även på finska, men hur har situationen sett ut på helfinskt håll? Studier kunde även utföras inom de andra nordiska länderna för att se om det finns likheter eller skillnader. De nordiska länderna har ju haft lite olika tillvägagångssätt vad gäller hanteringen av covid-19-pandemin, så att se om detta haft någon inverkan på närståendevåldet och skyddshemsverksamheten vore intressant.

Det vore även intressant att intervjua skyddshemspersonal och personal inom öppenvården angående deras upplevelser nu då pandemin är ”över”, restriktionerna är slopade sedan 30 juni 2022 (Statsrådet, 2023). Även om personer fortfarande insjuknar i covid-19 i skrivande stund är det inte något som i folkmun är lika närvarande som det var för exempelvis ett år sedan. Det vore därför alltså intressant att höra hur de professionella ser tillbaka på pandemitiden och om den fått långtgående effekter på skyddshems- och öppenvårdsverksamheten.

Att ta reda på hur våldsutsatta kvinnor upplevt det att ta emot service via distansbaserade hjälpmedel vore även intressant, för att se ifall servicemottagaren har samma uppfattning som den som ger servicen.

Eftersom respondenterna som arbetade på skyddshem uppgav att klientantalet minskade och att det blev ganska lugnt på skyddshemmen i början av pandemin kunde man fundera på vad detta beror på. Även om rekommendationerna varit sådana att man ska hållas hemma så långt det går borde detta inte appliceras på sådana situationer där en människas fysiska eller psykiska hälsa är i fara. Vid framtida kriser och dylikt borde det i myndigheternas kommunikation framkomma att man alltid ska söka hjälp vid behov.

Metoder som respondenterna nämner för att förebygga våld är bland annat information inom skolvärlden och tidigt stöd. Därför vore det viktigt att exempelvis lärare, skolkuratorer, ungdomsarbetare, hobbyverksamhetsledare, föräldrar med mera tar dessa saker till tals och informerar om våld i nära relationer och närliggande ämnen till detta. Till exempel är den nya sexualbrottslagstiftningen, som trädde i kraft 1 januari 2023 (Justitieministeriet, u.å.), ett ganska neutralt sätt att ta våldet till tals med ungdomar.

4.4 Konklusion

I denna avhandling undersöks skyddshemspersonals och personal inom öppenvårdens upplevelser av sitt arbete med våldsutsatta kvinnor i parförhållanden under covid-19-pandemin. Eftersom covid-19-pandemin är ett relativt nytt fenomen bidrar avhandlingen till en ökad förståelse av de professionellas arbetsbild under pandemitiden samt vilka riskfaktorer covid-19-pandemin medfört med tanke på våld mot kvinnor i parförhållanden.

De professionellas arbetsbild under pandemitiden präglades av förändrat klientantal, ökad arbetsbörda, osäkerhet kring direktiv och rekommendationer samt distansarbete. Riskfaktorer pandemin medfört vad gäller våld mot kvinnor i parförhållanden är ökad ekonomisk stress, ökad grad av isolering, brist på egentid och ökat alkoholbruk. Enligt de professionella kan våld i nära relationer förebyggas med hjälp av media, information inom skolvärlden, tidigt stöd, uppfostran och lagstiftning.

Källförteckning

- Bildjuschkin, K., Ewalds, H., Hietamäki, J., Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J., Nipuli, S., October, M., Peltonen, J. & Siukola, R. (2021). *Ordlista över våldsbegrepp* (Diskussionsunderlag 13/2021). Institutet för hälsa och välfärd.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143062/URN_ISBN_978-952-343-706-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Brottsofferjouren. (u.å.-a). *Digitalt våld och förföljelse*. <https://www.riku.fi/sv/olika-brott/digitalt-vald-och-forfoljelse/>
- Brottsofferjouren. (u.å.-b). *Våld mot kvinnor*. <https://www.riku.fi/sv/som-brottsoffer/vald-mot-kvinnor/>
- Capaldi, D. M., Knoble, N. B., Shortt, J. W. & Kim, H. K. (2012). A systematic review of risk factors for intimate partner violence. *Partner Abuse*, 3(2), 231–280.
<https://doi.org/10.1891/1946-6560.3.2.231>
- Cortis, N., Smyth, C., Valentine, K., Breckenridge, J. & Cullen, P. (2021). Adapting service delivery during COVID-19. Experiences of domestic violence practitioners. *The British Journal of Social Work*, 51(5), 1779–1798.
<https://doi.org/10.1093/bjsw/bcab105>
- Eliasson, M. (2000). *Mäns våld mot kvinnor*. Natur och Kultur.
- Essel, S., Rantanen, T. & Rossinen, J. (2021). Våldsbrott. I L-K. Åberg (Red.), *Handbok för brottsoffer* (s. 49–100). Brottsofferjouren.
- European Institute for Gender Equality. (2016). *Psychological violence*.
<https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1334?lang=en>
- Finkel, E. J. & Hall, A. N. (2018). The I³ model: a metatheoretical framework for understanding aggression. *Current Opinion in Psychology*, 19, 125–130.
<https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.03.013>
- Forskningsetiska delegationen. (2019). *Etiska principer för humanforskning och etikprovning inom humanvetenskaperna i Finland. Forskningsetiska delegationens anvisningar 2019* (Forskningsetiska delegationens publikationer 2019:3).
https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Etikprovning_inom_humanvetenskaperna_2020.pdf

- Garcia-Moreno, C., Guedes, A. & Knerr, W. (2012). *Understanding and addressing violence against women* [Broschyr]. Världshälsoorganisationen.
https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77434/WHO_RHR_12.37_eng.pdf;jsessionid=96A82106ACEAAF18DAF26953F69CCC4?sequence=1
- van Gelder, N. E., van Haalen, D. L., Ekker, K., Ligthart, S. A. & Oertelt-Prigione, S. (2021). Professionals' views on working in the field of domestic violence and abuse during the first wave of COVID-19: a qualitative study in the Netherlands. *BMC Health Services Research*, 21. <https://doi.org/10.1186/s12913-021-06674-z>
- Hansson, A., Skogh, L., Ollerstam, O. & Trygg, S. (u.å.). *Covid-19*. Nationalencyklopedin.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/covid-19>
- Holt, S., Elliffe, R., Gregory, S. & Curry, P. (2023). Social workers response to domestic violence and abuse during the COVID-19 pandemic. *The British Journal of Social Work*, 53(1), 386–404. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcac119>
- Institutet för hälsa och välfärd. (2021). *Våld i nära relationer*. <https://thl.fi/sv/web/barn-unga-och-familjer/valfard-och-halsa/forebyggande-av-vald/vald-i-nara-relationer>
- Institutet för hälsa och välfärd. (25 juli 2022). *Skyddshemstjänster 2021*.
<https://thl.fi/sv/web/thlfi-sv/statistik-och-data/statistik-efter-amne/social-service-for-vuxna/skyddshemstjanster>
- Justitieministeriet. (u.å.). *Ny sexualbrottslag*. <https://oikeusministerio.fi/sv/sexualbrottslagen>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (3 uppl.). Studentlitteratur.
- Lag om ersättning som betalas av statens medel till producenter av skyddshemstjänster (1354/2014). Finlex. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2014/20141354>
- Nollalinja. (7 maj 2021). *Vad är våld?* <https://nollalinja.fi/sv/vad-ar-vald/>
- Polisen. (u.å.). *Hedersrelaterat våld*. <https://poliisi.fi/sv/hedersrelaterat-vald>
- Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige. (u.å.). *Normaliseringsprocessen*.
<https://www.roks.se/har-finns-kunskap/normaliseringsprocessen>
- Siltala, H., Hisasue, T., Hietämäki, J., Saari, J., Laajasalo, T., October, T., Laitinen, H-L. & Raitanen, J. (2022). *Våld i nära relationer ökar användningen av och kostnaderna för tjänster* (Policy Brief 2022:24). Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164292/24-2022-V%C3%A5ld%20i%20n%C3%A4ra%20relationer%20%C3%B6kar%20anv%C3%A4ndningen%20av%20och%20kostnaderna%20f%C3%B6r%20tj%C3%A4nster.pdf?sequence=5&isAllowed=y>

Statsrådet. (3 februari 2023). *Begränsningar under coronavirusepidemin*.

<https://valtioneuvosto.fi/sv/information-om-coronaviruset/gallande-begransningar>

Strafflagen (39/1889). Finlex. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer* (4 uppl.). Studentlitteratur.

UN Women. (u.å.). *Frequently asked questions. Types of violence against women and girls*.

<https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/faqs/types-of-violence>

Vasa centralsjukhus. (2021). *Coronavirus (COVID-19)*.

https://www.vaasankeskussairaala.fi/sv/for_patienter/aktuellt/coronavirus-covid-19/

Vasa mödra- och skyddshem. (u.å.). *Identifiera våld*.

<https://sv.vaasanensijaturvakoti.fi/tunnistavakivalta>

Världshälsoorganisationen. (9 mars 2021a). *Violence against women*.

<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>

Världshälsoorganisationen. (2021b). *Coronavirus disease (COVID-19)*.

https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1

West, P., Ekholm, M. & Lång, L. (10 mars 2021). Pandemins år – vad minns du från coronaåret som gått? Vår tidslinje tar dig tillbaka till de största nyheterna. *Svenska Yle*.

<https://svenska.yle.fi/a/7-1506634>

Öhman, V. (2 februari 2021). Våldet i hemmen ökade under coronaåret. *Hufvudstadsbladet*.

<https://www.hbl.fi/artikel/valdet-i-hemmen-okade-under-coronaaret/>

Bilaga 1: Mejlförfrågan om att delta i undersökningen

Hej!

Vi heter Michelle Storm och Sofie Nyman och är magisterstuderande i utvecklingspsykologi vid Åbo Akademi i Vasa. För tillfället håller vi på med våra magisteravhandlingar och söker deltagare att intervjua för våra kvalitativa intervjustudier.

Båda avhandlingarnas övergripande tema är våld i nära relationer eller i hemmet. Michelle Storms avhandling kommer att undersöka kvinnor som utsatts för våld i parförhållandet och Sofie Nymans avhandling kommer att fokusera på våld i nära relationer sett ur ett barnperspektiv. Båda våra avhandlingar kommer även att behandla den pågående covid-19 pandemins inverkan på närståendevåldet och skyddshemsverksamheten.

Vi vänder oss till personal på skyddshem eftersom vi är intresserade av era upplevelser av dessa ämnen. Deltagarna i studien får gärna vara en person som i sitt dagliga arbete träffar klienter.

Alla deltagare i dessa studier kommer att vara anonyma, respondenterna kommer inte att kunna identifieras i de färdiga avhandlingarna. Deltagandet är helt frivilligt och deltagaren bestämmer själv över sin medverkan, som kan avbrytas när som helst. Avhandlingarna kommer att publiceras i databasen Doria och finnas tillgängliga för allmänheten.

Intervjun kommer antingen att ske på en bestämd plats eller på distans via Zoom eller Teams under januari–februari 2022. Intervjun uppskattas ta ca 45–60 minuter. Ni kommer antingen att bli intervjuade av Michelle eller Sofie och intervjun kommer att behandla båda våra teman.

Svara gärna på detta mejl så vi vet om ni är intresserade att delta eller ej. Om ni inte själv har möjlighet att delta, men vet av någon kollega som skulle kunna tänka sig att ställa upp, så får ni väldigt gärna meddela oss dennes mejladress så tar vi kontakt.

Trevlig fortsättning på veckan/Trevlig helg!

Med vänliga hälsningar,

Michelle Storm och Sofie Nyman

Mejl: michelle.storm@abo.fi

Tel.: 0505587687

Mejl: sofie.d.nyman@abo.fi

Tel.: 0442810398

Bilaga 2: Blankett om informerat samtycke att delta i forskning för magisterarbete

Informerat samtycke om att delta i forskning för magisterarbete: Våld i nära relationer

Alla som deltar i en forskning ska ge sitt godkännande till det. Godkännandet ska gärna ges skriftligt men kan också ges muntligt. Deltagande är frivilligt och du kan alltid vägra delta.

Vänligen läs igenom denna text och skriv under/svara på detta mejl ifall du ger ditt samtycke. Du kan även ge ditt svar muntligt – du ger ditt svar då intervjun inleds, efter att du gett ditt tillstånd till inspelning av intervjun.

- 1) Jag deltar frivilligt i denna forskning, som genomförs av Michelle Storm och Sofie Nyman, studerande på utvecklingspsykologin vid Åbo Akademi, och som handleds av Maria Dahlberg, universitetslärare.
- 2) Jag har fått information om forskningens mål och innehåll. Jag har fått information om vad mitt deltagande i forskningen konkret innebär och hur lång tid jag förväntas lägga ned, dvs. max ca 60 minuter.
- 3) Jag förstår att jag har rätt att avbryta mitt deltagande när som helst utan negativa påföljder. Jag behöver inte uppge något särskilt skäl till avbrytandet. Jag har även rätt att låta bli att besvara frågor jag inte vill besvara.
Med avbrytande avses rätten hos forskningsdeltagaren att tillfälligt eller tillsvidare välja att stå utanför undersökningen eller ett enskilt skede av den. Avbrytande hindrar inte att de uppgifter som dittills insamlats kan användas i forskningen.
- 4) Jag förstår att jag kan annullera mitt samtycke till att delta i undersökningen när som helst (muntligt, via mejl, skriftligt etc.)
- 5) Jag har blivit informerad hur forskningsmaterialet arkiveras. Personerna som har tillgång till materialet är Michelle Storm, Sofie Nyman och handledare Maria Dahlberg. Det insamlade materialet sparas på våra egna datorer endast så länge som avhandlingsprocessen kräver, och raderas efter det.
- 6) Jag har haft möjlighet att ställa frågor gällande forskningen och insamlingen av material, och mina frågor har besvarats tillfredsställande.

Jag har läst och förstått det som sägs ovan ger mitt samtycke till att delta i denna forskning. Min underskrift betyder inte att jag avsäger mig mina lagliga rättigheter. Jag förstår också att jag kommer att få en kopia av denna underskrivna samtyckesblankett.

Forskningsdeltagarens namn

Datum

Jag har förklarat i detalj hur forskningsprocessen ser ut, i vilken forskningsdeltagaren har gett sitt samtycke till att delta. Jag kommer att behålla en kopia av denna underskrivna samtyckesblankett.

Michelle Storm Sofie Nyman

3.2.2022

Studerandes namn

Datum

Bilaga 3: Intervjuguide

Intervjuguide

Syftet med intervjun är att undersöka våld i nära relationer/i hemmet, med fokus på kvinnor i parförhållanden och barn. Intervjun behandlar även den pågående covid-19 pandemins inverkan på närståendevåldet och skyddshemsverksamheten.

Du som deltagare i denna intervju kommer att vara helt anonym och dina svar kommer inte att kunna identifieras i de färdiga avhandlingarna. Deltagandet är helt frivilligt och du bestämmer själv över din medverkan, som kan avbrytas när som helst utan att orsak uppges. Du kan även välja att inte svara på specifika frågor, utan att behöva uppge orsak för det. Intervjun kommer att spelas in och transkriberas och de enda personerna som har tillgång till materialet är Michelle Storm, Sofie Nyman och vår handledare Maria Dahlberg. Det transkriberade materialet kommer att raderas då det inte längre behövs för avhandlingarna.

Har du några frågor innan vi börjar?

Inledande frågor:

1. Vilken är din arbetstitel?
2. Hur länge har du jobbat på ditt nuvarande jobb?
3. Hur länge har du jobbat inom branschen?
4. Vad har du för utbildning?
5. Beskriv dina arbetsuppgifter.

Gemensamma frågor: lägeskontroll

1. Hur ser du på den nuvarande situationen kopplat till familjevåld i Finland?
  - 1.1. Vad tror du att detta beror på?
  - 1.2. Vilka typer av våld förekommer och i vilken utsträckning?
2. Har du någon uppfattning om hur många kvinnor och barn som blir utsatta för våld inom din region/verksamhetsområde?
  - 2.1. Har du någon uppfattning om mörkertalet av kvinnor och barn som blivit utsatta för våld i nära relationer?
3. Har du eller organisationen märkt av en förändring i familjevåld sen pandemins början?

- 3.1. Följdfråga ifall det framkommer att ökat: Kan du uppskatta hur stor ökningen är?
- 3.2. Vad tror du detta beror på?
4. Finns det någon specifik riskgrupp i samhället under coronapandemin kopplat till våld?
  - 4.1. Vilka faktorer eller omständigheter tror du att kan öka risken för våld i hemmet?
5. Skiljer sig ert arbetssätt på något sätt, före pandemin och under (exempelvis nya metoder, program), eller har ni jobbat på samma sätt under pandemin som ni gjort före?
  - 5.1. Upplever du att arbetsbördan har förändrats sen pandemins början? Nya utmaningar?
  - 5.2. Upplever du att du kunnat förse klienter med tillräcklig och effektiv hjälp under pandemin?

Michelles frågor, fokus: kvinnor som blivit utsatta för våld i ett parförhållande

Nu kommer vi att fokusera på enbart våld mot kvinnor. Med våld avses fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Du får utgå ifrån dina egna uppfattningar i svaren.

1. Upplever du att våldet mot kvinnor har förändrats under pandemin?
  - 1.1. Vid behov denna följdfråga: På vilket sätt? Kan du berätta ett exempel?
2. Vilka utmaningar upplever du i arbetet med våldsutsatta kvinnor?
3. Finns det faktorer som kan öka risken för att en kvinna utsätts för våld?
  - 3.1. Vid behov denna följdfråga: Vilka faktorer? Berätta.
  - 3.2. Finns det andra dimensioner? Egenskaper hos våldsutövaren, hos offret eller i miljön?
4. Hur bemöter och hjälper ni våldsutsatta kvinnor?
  - 4.1. Vilka insatser eller behandlingsmetoder erbjuder skyddshemmet åt kvinnor?
  - 4.2. Vilka arbetsmetoder används i mötet med kvinnor som utsatts för våld?
  - 4.3. Upplever du att dessa insatser och arbetsmetoder är effektiva?
  - 4.4. Finns det insatser och arbetsmetoder som du upplever ineffektiva?
5. Vilka är följderna och konsekvenserna för de kvinnor som blivit utsatta för våld?
6. Har du någonting du vill tillägga om våld mot kvinnor?

Sofies frågor, fokus: barn som blivit utsatta för våld av föräldrar

Nu kommer vi att fokusera på enbart våld riktat mot barn (0–18 år). Med våld avses fysiskt, psykiskt (inklusive bevittnat) och sexuellt våld. Du får utgå ifrån dina egna uppfattningar i svaren.

1. Hur ser du på våld riktat mot barn i hemmet?
  - 1.1. Hur ofta handlar det i ditt arbete om barn som blivit utsatta för våld?
  - 1.2. Upplever du att våld mot barn har förändrats under pandemin? På vilket sätt?
2. Har du någon uppfattning om olika riskfaktorer för att barn ska utsättas för våld i hemmet?

- 2.1. Finns det andra riskfaktorer? Egenskaper hos våldsutövaren, hos offret eller i miljön?
- 2.2. Finns det faktorer i den finländska kulturen som orsakar eller tillåter barnaga?
- 2.3. Hur ser det ut bland familjer från andra kulturer som bor i Finland gällande barnaga?

Upplever du skillnader/mönster?

3. När kommer ni i allmänhet i kontakt med barnet? I ett tidigt skede eller först då våldet pågått under en längre tid?
4. Vilka är konsekvenserna av att barn själva blivit utsatta för våld i hemmet?
5. Hur bemöter ni och hjälper barn som blivit utsatta för våld i hemmet?
  - 5.1. Upplever du att ni har möjlighet att tillgodose barnets bästa? (Hur? Varför/varför inte?)
  - 5.2. Använder ni på skyddshemmet ett barnperspektiv då ni arbetar med barn?

(Med barnperspektiv menas här en barncentrering i vilken barns intressen, dvs. rättigheter och möjligheter, är viktiga för verksamheten, och att förstå barns behov och att se till barnens bästa.)
  - 5.3. Vilka hinder och möjligheter upplever du i arbetet med våldsutsatta barn?
  - 5.4. Arbetar ni individuellt med barnet eller tillsammans med föräldern/föräldrarna/hela familjen?
    - 5.5. Arbetar ni för att stärka relationen mellan barn och förälder? På vilket sätt? Kan du ge exempel?
    - 5.6. Ordnar ni gruppverksamhet för barn? Vilken typ av gruppverksamheter?
6. Vilka insatser eller behandlingsmetoder erbjuder skyddshemmet åt barn?
  - 6.1. Vad har du för uppfattning om huruvida dessa metoder är hjälpsamma eller effektiva?
  - 6.2. Finns det metoder som du upplever ineffektiva?
  - 6.3. Finns det andra tekniker, hjälpmedel, verktyg, teorier och modeller som du skulle tänka dig att arbeta utifrån?
7. Hur ser barn på våldssituationen hemma? Kan du uttala dig om, spekulera i, hur barn upplever våldet i hemmet?
  - 7.1. Kan du ge exempel på hur barn kan beskriva våldet?
8. Har du någonting du vill tillägga om våld mot barn?

Gemensamma frågor: framtidsutsikter (ifall tiden räcker till)

1. Hur kan man motarbeta eller förebygga våld i nära relationer?
  - 1.1. Vilka konkreta lösningar finns?

Avslutning

1. Innan vi avslutar intervjun, har du någonting du vill tillägga till diskussionen?

Bilaga 4: Skribentens förförståelse av ämnet

Jag antar att mängden fall av våld i nära relationer har ökat under pandemin eftersom man spenderat mera tid hemma med varandra utan att få pauser på samma sätt som en normal samhällssituation medför. Därför tror jag att klientantalet på skyddshemmen och inom öppenvården ökat, likaså de professionellas arbetsbörda. Jag tror även att pandemin medfört en viss del distansarbete där det varit möjligt inom branschen.

Vad gäller våld mot kvinnor i parförhållanden tror jag att pandemin medfört, förutom brist på pauser från partnern, ekonomiska problem i och med permitteringar och uppsägningar samt ökat alkoholbruk vilket även kan vara en effekt av sagda permitteringar och uppsägningar, att man inte har den normala vardagen med rutiner helt enkelt.

Michelle Storm

16 februari 2023